

* * * **VESTIGIILE RUPESTRE DIN MUNȚII BUZĂULUI**, Arhivele Statului Buzău, Buzău, 1980, 86 pagini

Volumul, apărut sub egida Arhivelor Statului din Buzău, este alcătuit din mai multe părți. Partea întâi cuprinde comunicările prezentate la sesiunea din 28 mai 1980, cu ocazia împlinirii a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent de sub conducerea lui Burebista. Partea a doua prezintă un repertoriu al vestigiilor rupestre din Munții Buzăului, iar partea a treia este constituită dintr-un mic repertoriu arheologic al zonei. Acestea sînt urmate de un indice de toponime.

În prima parte, autorii fac un scurt istoric al cercetării, trecînd în revistă lucrările care s-au ocupat cu studierea locuințelor, micilor locuri de cult, adăposturilor și punctelor de observație rupestre, care conservă anumite reprezentări. Alexandru Odobescu a fost primul care s-a interesat de această problemă. În anul 1871, el inițiasă un chestionar care a fost difuzat în toată țara prin intermediul Ministerului Instrucțiunii Publice. Din răspunsurile primite, Odobescu a aflat de existența acestor lăcașuri, fapt ce l-a determinat să viziteze locurile împreună cu pictorul elvețian Henri Trenk, care a făcut unele desene și relevee ale obiectivelor. Urmează apariția în anul 1892, a volumului „*Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Buzău*”, alcătuit de Bazil Iorgulescu, cu descrieri și observații asupra unor inscripții pe care le și descifrează. Problema este reluată în anul 1924 de N.A. Constantinescu, apoi în volumul de *Documente privind istoria României*, B, *Țara Românească*, precum și de N. Stoicescu în *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România*. Potrivit ultimelor cercetări, publicate în volumul de față, numărul „așezărilor rupestre” sau „locuințelor rupestre” se cifrează la 29. Obiectivele sînt împărțite în patru categorii, avînd în vedere poziția lor cronologică:

1. „Fundul Peșterii” sau „Peștera” (sat Nucă, comuna Bozioru) se datează în secolele VI—IV î.e.n., pe baza inciziilor de pe pereți reprezentînd 12 pumnale tip „akinakes”, 9 vîrfuri de lance și 7 vîrfuri de săgeți. Analizînd tipologia celor trei tipuri de „akinakes” reprezentate și făcînd comparații

cu piese descoperite în țară, V. Drămbocanu consideră că sînt specifice secolelor VI—IV î.e.n. și că desenele sînt făcute după piese care au aparținut unei populații geto-dacice (p. 18). Celelalte două categorii de obiecte desenate, vîrfurile de lance și săgețile, indică similitudini cu piese provenind din morminte și depozite datate la sfîrșitul primei epoci a fierului.

Sondajul arheologic practicat în peștera amintită, care ar fi trebuit să aducă soluționarea măcar relativă a cronologiei, nu este elocvent. S-au găsit mai multe straturi de pămînt, cu două niveluri de locuire, cu urme de amenajare a podelei, două lutuiele, dar fără nici un fel de indiciu arheologic (ceramică, unelte, arme, oase, obiecte de podoabă etc.) Explicația dată de autor (V. Drămbocanu) este că vasele și uneltele avînd în vedere zona de munte și de pădure în care se află situată așezarea, erau confecționate din lemn și nu s-au putut păstra, sau că, după utilizare, resturile erau aruncate în vale — unde nu s-a practicat, din păcate, nici un sondaj (p. 20) (!).

2. „Peștera lui Iosif” și alte 5 peșteri sînt atribuite secolelor III—V e.n., datorită reprezentării peștelui, cel mai vechi simbol paleocreștin (specific secolelor II—IV e.n.) și a crucii latine cu capetele lăfite (în peștera lui Iosif). Pentru aceste peșteri nu s-au mai făcut sondaje arheologice, elementele citate mai sus fiind considerate de autor ca suficiente pentru datare (p. 21).

3. Un număr de patru peșteri este trecut în categoria celor săpate și folosite în perioada secolelor XIII—XIX, datarea bazîndu-se pe inscripții murale și mențiunile din documentele medievale (de pildă pentru „complexul rupestru de la Nucă”), care se referă la unele ctitorii domnești, la legăturile schiturilor cu satele de moșneni, dar și la rolul lor în viața socială, economică și culturală.

4. „Locuințe rupestre”, nedatabile din cauza lipsei oricărui element cronologic. Tot aici se încadrează și peșterile distruse sau reamenajate.

Pentru stabilirea cronologiei în lipsa altor dovezi, autorii apelează la toponimie, din care desprind elementele de originetraco-getică, precum și la tradiția orală, potrivit căreia peșterile ar fi fost săpate de către geți și că au avut, în veacurile trecute rolul de adăpost vremelnic al populației în fața năvălitorilor.

Partea a doua a volumului cuprinde un repertoriu al „vestigiilor rupestre”, cu o prezentare a cadrului și locului în care se află, o scurtă descriere a interiorului — pentru unele din ele făcîndu-se și cîte o schiță — iar în cazul cînd există inscripții, este dată și transcrierea lor în alfabetul latin. Este păcat că nu s-a făcut un decal după fiecare inscripție care poate ar fi relevant și alte elemente ce nu au putut fi sesizate de autori.

Partea a treia este un microrepertoriu arheologic al zonei, unde sînt semnalate descoperiri din neolitic și pînă în secolele VIII—XI e.n., dar fără nici un fel de ilustrație.

Ultima parte, a patra, este alcătuită dintr-un indice toponimic pentru comunele Bozioru, Brăești și Colți, pe teritoriul cărora sînt „locuințele rupestre” iar volumul se încheie cu o hartă a acestor vestigii din Munții Buzăului.

Lucrarea se înscrie într-o categorie aparte, dacă avem în vedere că obiectivele de acest gen sînt relativ puține la noi. Alături de acestea din Munții Buzăului, astfel de descoperiri s-au mai făcut și în masivul de cretă de la Basarabi, unde s-au păstrat urmele unui loc de cult similar cu texte în limba slavonă și chirilică¹. Grote cu reprezentări rupestre, de interes arheologic au mai fost descoperite pe teritoriul județului Gorj (la Runcu, Vaidei „Peștera oilor”, Baia de Fier și Polovragi); vîrsta lor a fost mult discutată, deși în unele grote s-au descoperit și cioburi neolitice. Au fost atribuite paleoliticului (C. S. Nicolăescu-Plopșor), neoliticului și chiar eneoliticului (H. Breuil)². Se impunea și aici un sondaj arheologic, care să aducă precizări cronologice. Recent a fost descoperită o peșteră cu picturi

¹ R. Florescu, H. Daicoviciu, L. Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, București, 1980, p. 294.

² I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, Sonderabdruck, Darmstadt, 1933, p. 29—30.

rupestre la Cuciulat, județul Sălaj, atribuită de descoperitori (cu seninul întrebării) paleoliticului³.

Subliniind încă o dată rolul sondajelor arheologice, atragem atenția asupra faptului că, autorii prezentului volum ar fi trebuit să manifeste mai multă prudență în atribuirea vechimii, precum și o mai mare grijă pentru formă (folosirea repetată a termenilor „așezare rupestră”, „locuință rupestră” pentru unele obiective este neadevărată; lipsa decalcurilor pentru inscripții)⁴.

În orice caz, prin noutatea investigației — cu toate lacunele subliniate —, lucrarea reprezintă o încercare meritorie, care deschide un drum și care poate fi perfectibilă

CORNELIA-MAGDA MANTU